

Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı: Öğretmenler Ne Düşünüyor, Ne Yapıyor?

Family Involvement in Preschool Education: What Do Teachers Think and Do?

Mehmet Toran*
Zeliha Özgen**

To cite this article/ Atıf için:

Toran, M., & Özgen, Z. (2018). Okul öncesi eğitimde aile katılımı: Öğretmenler ne düşünüyor, ne yapıyor?. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 6(3), 229-245.
DOI:10.14689/issn.2148-2624.1.6c3s11m

Öz: Okul öncesi eğitimde niteliğin belirleyici unsurlarından biri aile katılım çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülebilmesidir. Bu bağlamda aile katılım çalışmaları okul öncesi eğitimde büyük bir önem taşımaktadır. Bu önem üzerinden mevcut araştırma okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarına ilişkin öğretmen görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden olan fenomenoloji deseni kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde kartopu örnekleme yöntemi kullanılmış ve devlet ve özel anaokullarında çalışan 19 kadın okul öncesi öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmış ve içerik analizi kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda “aile katılım çalışmalarına ilişkin farkındalık”, “aile katılım çalışmalarını engelleyen faktörler” ve “aile katılım çalışmalarına yönelik geliştirilen uygulamalar ve stratejiler” olmak üzere üç tema saptanmıştır. Sonuç olarak okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik farkındalıklarının olduğu, aile katılım çalışmaları ile çocuğun yüksek yararının gözetildiği ve çocuğun gelişimsel ve akademik başarısı üzerinde etkisine yönelik inançlarının olduğu, bununla birlikte aile katılım çalışmalarını uygulamada engeller ile karşılaştığı ve buna yönelik uygulamalar ve stratejiler geliştirdikleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile katılımı, aile, okul öncesi öğretmeni, okul öncesi eğitim

Abstract: One of the decisive elements of preschool education is the ability to conduct family involvement activities effectively. In this context, family involvement has a great importance in preschool education. With this in mind, the present research aims to examine teacher views on family involvement applied in preschool education institutions. This research was carried out using the phenomenological design pattern of qualitative research design. Snowboard sampling was used in the study group, and 19 women working in government and private kindergartens constituted the study group of preschool teachers in the research. Data from the study were collected using a semi-structured interview technique and data were analysed using content analysis. As a result of the analysis of the data, three themes were identified as "awareness of family involvement", "factors impeding family involvement" and "practices and strategies developed for family involvement". As a result, it has been determined that preschool teachers are aware of family involvement, that family involvement and high benefit of the child are observed and that they have beliefs about the effect on the developmental and academic success of the child and that they have encountered obstacles in implementing family involvement and developed applications and strategies.

Keywords: Family involvement, family, preschool teacher, preschool education

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 15.07.2018

Düzeltilme Tarihi: 17.10.2018

Kabul Tarihi: 16.11.2018

*Sorumlu Yazar / Correspondence: İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye, e-mail: m.toran@iku.edu.tr ORCID: 0000-0003-3457-9113

** İstanbul Okan Üniversitesi, Türkiye, e-mail: zelihaozgen@hotmail.com ORCID: 0000-0001-5359-8323

Giriş

Aile, toplumun en küçük yapı taşlarından biridir. Çocuk, anne ve babasından kalıtsal olarak aldığı özelliklerle dünyaya gelerek, topluma uyum sağlamasına yardımcı olan becerileri de aile içinde kazanmaktadır (Temel, Aksoy ve Kurtulmuş, 2010; Yıldız ve Durmuşoğlu, 2018). Bireyin doğumdan önce başlayarak ilk gelişim yıllarından ömrünün sonuna kadar etkisini devam ettiren aile kurumu, çocuğun gelişimsel ihtiyaçları olduğu kadar toplumsal ihtiyaçlarını da karşılamaktadır (McWayne, Hampton, Fantuzzo, Cohen ve Sekino, 2004). Bu bağlamda kurumsal olarak aile, çocuğun ilk eğitim ortamı olarak kabul edilebilmektedir (Waanders, Mendez ve Downer, 2007). Bu açıdan değerlendirildiğinde, ailenin en önemli görevi çocuğun gelişimine ve eğitimine en uygun desteği sağlamaktır. Eğitimde ailenin önemi yeni bir kavram olmamakla birlikte aileler uzun yıllardan beri çocuğun ilk eğitimcileri olarak kabul görmektedir (Berger, 1991; Kocabaş, 2006). Ailenin eğitim sistemine olan etkilerinin kavramsallaştırılmasına yardımcı olan Urie Bronfenbrenner'ın ekolojik sistemler teorisine göre ev ve okul, çocukların öğrenme ve gelişimlerinin gerçekleştiği en etkili temel kurumlardır (Bronfenbrenner, 1986). Bu bağlamda ekolojik teori, iç içe geçmiş halkanın merkezinde aileye yer verdiği için çocuğun okul, anne-baba, akranlar, arkadaş grubu yani çocuğu doğrudan etkileyen ve aynı zamanda dolaylı etkileyen diğer toplumsal kurumların çocuğun gelişiminde önemli yeri olduğunu vurgulanmaktadır (Bronfenbrenner, 1977).

Ekolojik sistemler teorisi ailenin eğitime dâhil olmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Son yıllarda geliştirilen okul öncesi eğitim programlarında çocuk, aile ve çevre arasındaki ilişkilerin yansıtıldığı ekolojik bir yaklaşım söz konusudur (Koçyiğit, 2015; McWayne, Melzi, Limlingan ve Schick, 2016; Nitecki, 2015). Eğitim ve öğretim basamağının ilk ve en önemli basamağı olarak kabul edilen okul öncesi eğitimin çocuğun tüm gelişim alanları ve akademik başarısı üzerinde kalıcı ve uzun vadeli etkileri olduğu bilinmektedir (Ihmeideh ve Oliemat, 2015; OECD, 2017). Okul öncesi eğitim kurumlarının temel amaçları arasında çocuğun çok yönlü eğitiminin desteklenmesi yer almakla birlikte çocuğun okulda aldığı eğitimin evde sürdürülebilirliğini sağlayıcı önlemler alınması da önerilmektedir (Tárraga García, García Fernández ve Ruiz-Gallardo, 2018). Okul ve aile arasındaki işbirliği çocuğun yeni davranışlar öğrenmesi, bu davranışların kalıcı olması, problem çözme, inceleme, araştırma yapma ve okula hazırlık gibi yeterlilikleri kazanmalarını desteklemektedir (Kang, Horn ve Palmer, 2017; Mazer ve Thompson, 2017; O'Donnell ve Kirkner, 2014). Okul aile işbirliğinin önemli modeli olarak kabul edilen aile katılımı çalışmalarının ebeveynlerin eğitim programlarının amaçlarını ve içeriğini benimsemelerini desteklemekle birlikte okula karşı olumlu bir yaklaşım geliştirmelerini de desteklemektedir (Epstein, 2018; Ihmeideh ve Oliemat, 2015; Kurtulmuş, 2016). Aile katılım çalışmaları ile çocukların gelişimleri ve öğrenmelerini destekleyici ev ortamı sunulması çocukların gelişimlerini destekleyerek akademik başarılarını da olumlu etkilemektedir (Kağıtçıbaşı, Bekman ve Sunar, 1993; Knopf ve Swick, 2008; Monti, Pomerantz, ve Roisman, 2014).

Aile ve okul arasındaki olumlu iletişim ile çocuğun akademik başarısı arasında doğrudan bir ilişkinin var olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının eğitimi üzerindeki yetki ve sorumlulukları, okul öncesi eğitim sırasında ailenin aktif katılımını gerektiren planlı eğitim faaliyetleri yardımıyla genişletilebilmektedir (McIntyre, Eckert, Fiese, DiGennaro, ve Wildenger, 2007). Okul öncesi dönemin çocuğun gelişimindeki kritik etkileri göz önüne alındığında aile katılım çalışmalarının çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal, dil ve psikomotor alanlarında ilerlemesine (Kartal, 2007), çocuğun aynı zamanda akademik yeterlilikler kazanmasına ve hayata hazırlanmasına olanak sağlarken; anne-babalara da çocuğu etkili gözlemlenme, çocuğun gelişimsel ve akademik ihtiyaçlarının farkında olma, çocuğa etkili model olma noktasında olanak sağlamaktadır (La Paro, Kraft-Sayre, ve Pianta, 2003; Temel vd, 2010). Bununla birlikte okul öncesi eğitimde aile katılımı çalışmaları aynı zamanda okul

öncesi öğretmenlerinin öncelikle çocuğu içinde yaşadığı kültürü, aile yapısını, çocuğun aile içerisindeki ilişkilerini, ailenin çocuğa attığı değeri ve en önemlisi ise ev ortamındaki pedagojik olanakları bilmesine olanak sağlamaktadır (NAEYC, 2005). Bu bağlamda aile katılım çalışmaları hem anne-baba hem de öğretmen açısından çocuğun yüksek yararının korunması ve gözetilmesinde büyük bir önem taşımaktadır.

Türkiye’de okul öncesi eğitimde aile katılım çalışmalarına ilişkin düzenleme Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından bazı standartlar gözetilerek uygulanmaktadır. Bu standartlar incelendiğinde; okul öncesi eğitimin çocukların gereksinimlerine ve bireysel farklılıklarına uygun olması, eğitimin çocukların tüm gelişim alanlarına uygun şekilde planlanması, çocukların gereksinimlerini karşılayacak eğitim ortamının sağlanması, oyunun çocuk için en doğal öğrenme fırsatı olarak göz önüne alınması ve bu bağlamda çocuklar için oyun aracılığıyla öğrenebileceği etkinlikler düzenlenmesi, eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin şekilde katılımı beklenmektedir (Resmi Gazete, 24.07.2014/29072). Bu bağlamda bir değerlendirme yapıldığında yapılan araştırmaların da (Ersay, 2010; Polat Yaman ve Saçkes, 2017) önerdiği gibi eğitim kurumlarında aile katılım çalışmalarının planlanıp yürütülmesinde en önemli sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Öncelikle aile yapısını tanımak, gerekli eğitim biçiminin saptanmasında yol gösterecek aile ilişkilerini kurmak, gelişim ve öğrenmede mevcut sorunları çözmeye yönelik aile eğitim çalışmaları yaparak aile dayanışmasını arttıran sosyokültürel çalışmalar planlamak gerekir. Böylelikle çocuk yetiştirme konusunda yaşanabilecek sorunların çözümüne katkı sağlanacağı düşünülmektedir (Cömert ve Güleç, 2004; Çakmak, 2010; Güler, 2014).

Okul öncesi eğitimde aile katılımına ilişkin yapılan araştırmalar (Coleman 1987; Ma, Shen, Krenn, Hu, ve Yuan, 2016; Şahin ve Kalburan, 2009) incelendiğinde ailenin eğitime katılımının çocukların kültürel yeterlilikleri, gelişimsel yeterlilikleri ve akademik başarısı üzerinde olumlu bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarına daha fazla nitelikli vakit ayırma ve destek olma gerekliliğini hissetmelerine ve çocuğun okulda edindiklerinin kalıcı olmasını desteklediği görülmüştür (Çalık, 2007; Güleç ve Genç, 2010). Marcon (1999) tarafından sosyoekonomik düzeyi düşük dört yaş çocuklarının aileleleri ile yapılan araştırmaya göre, ailelerin okula desteğinin ve eğitime katılımının artması sonucunda çocukların akademik gelişimlerinin olumlu şekilde etkilendiği ve aile katılımının artması ile çocukların akademik başarılarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda okul aile işbirliğine dayalı aile katılımı çalışmalarında ebeveynlerin ve öğretmenlerin karşılıklı bilgi alışverişi ile çocuğun gelişimi üzerinde etkili olabilecekleri gözlenmiştir (Murray, McFarland-Piazza ve Harrison, 2015; Spiegel-McGill, Reed, Konig ve McGowan, 1990).

Aile katılımına yönelik önem ve çocuğun akademik başarılarına olan etkilerini araştıran araştırmalara ek olarak, aile katılım çalışmalarında öğretmenin rolü, aile katılımına yönelik bakış açısı, aile katılım sürecinde karşılaştığı sorunlar ve aile katılımı çalışmalarına yönelik uyguladığı stratejiler ve çözüm önerilerini de belirlemek büyük bir önem taşımaktadır (Bayraktar, Güven ve Temel, 2016; Greenwood ve Hickman, 1991; Souto-Manning ve Swick, 2006). Aile katılım çalışmalarının uygulama sürecinde okul öncesi öğretmenlerinin karşı karşıya kaldıkları durumların, yaşadıkları deneyimlerin açığa çıkarılması ve kavramsallaştırılması araştırmancının ayrıca önemini ortaya koymaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin özellikle mesleki yeterlilikleri ile ilişkilendirilen aile katılım çalışmaları uygulamalarında öğretmenlerin deneyimleri sonucu geliştirdikleri stratejilerin saptanması ayrıca araştırma için büyük bir önem taşımaktadır. Bununla birlikte okul öncesi öğretmenleri ile aile katılım çalışmalarına yönelik öğretmenlerin ilk elden deneyimlerinin derinlemesine incelenmesi araştırmayı önemli kılmaktadır. Söz edilen önemler doğrultusunda kurgulanan araştırmada aile katılım çalışmalarına yönelik okul öncesi öğretmenlerinin algısı, aile katılım çalışmalarının çocuklar üzerindeki etkileri, aile katılım çalışmalarını uygulama sürecinde neler yaşadıklarının belirlenmesi ve

aile katılım çalışmalarını yönelik görüşlerini açığa çıkarma hedeflenmektedir. Bu hedefler doğrultusunda mevcut araştırma okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarına ilişkin öğretmen görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden olan fenomenoloji deseni kullanılarak yürütülmüştür. Strauss ve Corbin (1990), nitel çalışmaları tanımlarken, nicel çalışmalarda kullanılan istatistiksel yöntem yerine verilerin daha detaylı toplanmasını ve katılımcılara sorulan soruların irdelenmesini sağlayan bir araştırma yöntemi olduğunu ve bu sayede verilerin detaylandırılarak ortaya konmasının sağlandığını vurgulamaktadırlar. Nitel araştırmanın alt türü olarak fenomenoloji deseni farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşanan dünyada olaylar, algılar, deneyimler, yönelimler, kavramlar durumlar gibi çeşitli biçimlerde yer alabilmektedir. bireylere tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamının kavranmadığı olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme ile katılımcıları en az bir kez aile katılım çalışması yürütmesi, aile katılım çalışmalarına ilişkin deneyime sahip olması beklenmektedir. Bununla birlikte kartopu örneklemede ise evrene ait birimlerden birinin yardımı ile ikinci birime; ikinci birimin yardımı ile üçüncü birime gidilerek listeye daha fazla kişinin dahil edilmesi sonucunda örneklemin genişlemesi sağlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu örnekleme perspektifi ile araştırmanın çalışma grubunu, 2017 - 2018 eğitim öğretim yılında İstanbul ilindeki MEB'e bağlı devlet ve özel anaokullarında çalışan 19 kadın okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların 7'si bağımsız anaokulu, 5'i ilkokul bünyesindeki anasınıflarında olmak üzere toplam 12 katılımcı devlete bağlı okullarda; 7 katılımcı ise özel okullarda çalışmaktadır. Katılımcıların mesleki deneyimleri incelendiğinde 1 yıldan 18 yıl arasında mesleki deneyime sahip oldukları, hem küçük hem de büyük yerleşim yerlerinde çalıştıkları belirlenmiştir. Katılımcıların sınıf mevcudunun 16 ile 23 arasında olduğu ve en az bir kez aile katılım çalışmalarını uyguladıkları belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken araştırmanın amacı dikkate alınarak araştırılan durumu kapsayacak soruların oluşturulmasına özen gösterilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu iki uzmanın görüşüne sunulmuş ve geri bildirimler doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra üç öğretmen ile deneme görüşmesi yapılmış ve bu görüşmenin gidişatı dikkate alınarak sonda soruları belirlenmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formunda, "aile katılım çalışmalarının amaçları, aile katılım çalışmalarında yaşanan sorunlar ve uygulanan stratejiler" konularını ele alan açık uçlu sorular yer almaktadır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme sorularının hazırlanmasında; soruların kolay anlaşılması, çok boyutlu, kısa yanıtlayıcıya ya da yönlendirici olmaması gibi ilkelere dikkat edilmiştir. Veri toplama sürecinde araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden okul öncesi öğretmenlerinin sorulara verdikleri yanıtlar tek tek kayıt altına alınmış ve daha sonra yazılı hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu araştırmada, araştırmacı görüşmeler yoluyla elde ettiği veriyi içerik analizine tabi tutmuş ve ortaya çıkan bulguları yorumlamıştır. İçerik analizi, bir araştırmada toplanan verilerin kavramsallaştırılarak sistematik bir biçimde düzenlendiği ve ortaya çıkan kavramlara göre temaların saptandığı bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek 2016). Nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi yönteminde veriler dört aşamada analiz edilmektedir. İlk aşama verilerin kodlanması, ikinci aşama temaların bulunması, üçüncü aşama kodların ve temaların düzenlenmesi ve dördüncü aşama bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmacılar kodlama aşamasından önce bütün verileri satır satır okumuş ve araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan sözcük ve tümcelerden yola çıkarak kodları oluşturmuştur. Kodların birbiri ile ilişkilerine odaklanarak kodlar kategorize edilmiştir. Bu aşamadan sonra ortaya çıkan kategoriler anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde -iç tutarlılık hususuna hassasiyet gözetilerek- alt temalar bulunmuştur. Alt temalar oluşturulduktan sonra kendi içlerinde tekrar düzenlenmiş, temalar oluşturulmuş ve araştırmanın amacı ile ilişkilendirilmiştir. Derinlemesine yapılan içerik analizi sonucunda ortaya çıkarılan veriler okuyucuya sunulurken, okul öncesi öğretmenlerinin ifadelerine odaklanılarak, kullandıkları sözcük ve ifadeler titizlikle incelenmiş ve Maxwell'in (1996) belirttiği şekilde, araştırmacıların ilgi çekici bulduğu kısa anekdotlara yer verilmiştir. Hikâye şeklinde düzenlenen anekdot, Seidman'ın (1998) kullandığı yöntem ele alınarak, okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı çalışmaları hakkında deneyimlerine dayalı görüşlerinin yansıtılmasına çalışılmıştır.

Araştırmanın Geçerliliği-Güvenirliliği, Sınırlılığı ve Etik Konular

Araştırmada, geçerliliğin ve güvenirliliğin sağlanması amacıyla birden fazla strateji kullanılmıştır. Bunlardan ilki, yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulması için alan yazını incelenmesi, hazırlanan sorular için uzman görüşüne başvurulması ve alan uzmanlarının geri bildirimine göre soru formuna pilot çalışma için son halinin verilmesidir. İkinci olarak, veri toplama sürecine başlamadan önce 3 okul öncesi öğretmen ile pilot görüşme yapılması ve öğretmenlerden alınan dönütler doğrultusunda görüşme formuna son halinin verilmesidir. Üçüncü olarak, araştırmaya katılan öğretmenler ile birden fazla görüşülmesidir. Araştırmada toplanan veriler yazıya döküldükten sonra katılımcıların teyit etmesi için yeniden kendileri ile paylaşılması, toplanan veriler ile uzun süre meşgul olunması, derinlemesine betimlemenin yapılması, katılımcılardan geri bildirim alınması, katılımcıların ifadelerinin değiştirilmeden kullanılması, notların ve ses kayıtlarının kontrolü gibi stratejiler kullanılmıştır. Araştırmada yapılan görüşmelere ek olarak uygulanan aile katılım çalışmalarında gözlem yapılmamış olması ayrıca araştırma için bir sınırlılık oluşturmaktadır. Bununla birlikte, araştırma etiği açısından, araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde yansız davranılması, tüm okul öncesi öğretmenlerine araştırmanın amacından ve içeriğinden açıkça bahsedilmesi, veri toplama sürecinde gönüllülüğün esas alınması ve öğretmenlerin gerçek isim ve kimlik bilgilerinin araştırmada kullanılmaması gibi etik ilkeler göz önünde tutulmuştur. Bu etik ilkeler doğrultusunda araştırmada öğretmenlerin isimlerine yer verilmemiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın verileri içerik analizi ile analiz edildikten sonra araştırmanın amacı doğrultusunda aile katılımı çalışmalarına ilişkin farkındalık, aile katılımı çalışmalarını engelleyen faktörler ve aile katılımı çalışmalarına yönelik geliştirilen uygulamalar ve stratejiler olmak üzere üç tema ortaya çıkmıştır.

Yapılan içerik analizi sonucu ortaya çıkan bulgular yorumlayıcı bir yaklaşımla alıntılar verilerek ayrı ayrı tartışılmıştır.

Aile Katılımı Çalışmalarına İlişkin Farkındalık

Araştırmanın veri analizi sonucunda elde edilen “aile katılımı çalışmalarına ilişkin farkındalık” teması incelendiğinde öğretmenlerin tümünün okul öncesi eğitimde aile katılımını gerekli gördüklerini, çocuğun okuldaki eğitiminin ev ortamında desteklenmesi gerektiği konusunda görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte aile katılım çalışmaları ile çocuğun gelişimsel ve akademik başarısının sürdürülebilir olacağı, problem çözme, dil becerileri gibi gelişimsel yeterlilikler noktasında etkili olacağı belirtilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşlerine örnekler aşağıda verilmiştir:

“...eğitim ailede başladığı gibi eğitim öğretim sürecinde de devam etmeli. Kaliteli aile katılım çalışmaları ile çocuğun bilişsel gelişimi, dil becerisi ve okuldaki başarısı olumlu yönde desteklenmiş olacaktır...”

“...Eğer etkili bir aile katılım etkinliği yapıldıysa çocuk gelişimine etkisi de olumlu olur. Özellikle çocuğun bilişsel gelişiminin ve problem çözme yeteneğinin gelişmesi açısından olumlu katkısı olduğunu düşünüyorum.”

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına ailelerin aktif katılımlarının çocuğu duygusal olarak destekleyeceğini, akademik başarı üzerinde olumlu bir etki yaratacağını, çocuğun güven duymasını ve öğrenme sürecine aktif katılım sağlayacağını belirtmişlerdir. Bununla birlikte aile katılım çalışmalarının etkili yürütülmesi aynı zamanda okul ve ev arasında çocuğun eğitiminde tutarlılığın sağlanacağını belirtmektedirler. Ayrıca, aile katılım çalışmaları ile öğretmen ve anne-baba arasında etkili bilgi alışverişinin olmasının evde ve okuldaki eğitim farklılıklarını ortadan kaldırılarak çocukta olası meydana gelebilecek çatışmaları da giderileceğini belirtmektedirler. Çocukların okul ve ev arasındaki uyumunun gerçekleşmesi, çocuğun süreçte güven duyacağına ilişkin öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilen örnekle de açığa çıkmaktadır:

“Çocuklar sınıfta ailelerini görünce mutlu oluyorlar ve daha istekli olarak eğitim sürecine katılabilirler. Anne-babalar anaokulunda verilen eğitimin sürecine ne kadar yakından tanıklık ederlerse çocuğun üzerinde olumlu bir etki bırakıyor. Çocuk anne ve babasını anaokulunda ne kadar sık görürse kendini güvende hissediyor ve aynı zamanda da kendine güven duyuyor.”

“Ebeveynlerin aile çalışmalarına katılıyor olması çocuğa güven verir ve çocuk mutlu olur. Ebeveyni aile çalışmalarına katılan çocuk okul hayatında kendi potansiyeli dâhilinde en üst seviyede başarı gösterir.”

Aile katılımı çalışmalarının özellikle anne-babalara çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında bilinçlenmelerini sağlayacağını, anne-babaların çocuklarını gelişimsel olarak tanımalarını kolaylaştıracağını, çocuğa karşı olan anne-baba tutumlarını olumlu yönde değiştireceği belirtilmiştir. Aile katılım çalışmaları ile anne-babaların çocuklarına karşı olan tutumlarındaki değişim, bilinçlenmeye ilişkin görüşler incelendiğinde aşağıda verilen öğretmen görüşü ile desteklenebildiği görülmektedir.

“...Ailelerin çocuklarını daha iyi tanımalarına olanak sağlamalı ve aileye doğru anne baba tutumlarını kazandırmayı amaçlamalıdır. Çocuğun tüm gelişimiyle ilgili aileleri bilinçlendirmeyi amaçlamalıdır. Aile bireyleri arasında sağlıklı iletişim kurulmasını desteklemeyi...”

Anne-babaların eğitim-öğretim sürecindeki rolünün pekiştirilmesi, eğitime ilişkin beklentilerinin okuldaki rolünün artırılması gerektiğini belirtmekte ve aile katılımı çalışmalarını nitelikli bir şekilde uygulamak için birçok yöntem ve tekniğin uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri ile açığa çıkan aile katılım çalışmaları incelendiğinde ev ziyaretleri, gezi gözlem çalışmalarına aileleri

dâhil etme, anne-babalara yönelik konferans düzenleme, sınıf içi etkinliklere dâhil etme, toplantılar, görüşmelerin anne-babalar ve çocuklar üzerinde olumlu etki sağlayacağına ilişkin görüş bildirmişlerdir.

“Başarılı anaokulu-anne baba işbirliğini oluşturabilmek için öğretmen olarak ev ziyaretleri düzenleme, ailelerin çocukları ile katılacakları gezi, gözlem, konferans gibi etkinlikler planlama ve gerçekleştirme, anne babaları sınıf içi etkinliklere dâhil etme ve anne-babalarla görüşmeler yapma şeklindeki uygulamalarla aile katılımının artırılması sağlanabilir.”

Okul öncesi öğretmenlerinin “aile katılımı çalışmalarına ilişkin farkındalık” teması çerçevesinde görüşleri incelendiğinde, aile katılımı konusunda duyarlı oldukları, bu konuda farkındalık düzeylerinin de yüksek olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, ailelerin eğitim sürecinde etkin katılımlarının sürekliliğinin sağlanması için, ailelerin okulda yapılanlar hakkında sürekli olarak bilgilendirilmelerinin gerekliliği de vurgulanmış ve etkili aile katılımı çalışmalarının neler olabileceğine ilişkin de görüş bildirmişlerdir.

Aile Katılımı Çalışmalarını Engelleyen Faktörler

Okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin analizi sonucunda belirlenen “aile katılımı çalışmalarını engelleyen faktörler” teması doğrultusunda, yoğun iş temposuna sahip ebeveynlerin genellikle aile katılım çalışmalarında yer almadıklarını, ebeveynlerin eğitim sürecine ilişkin bilgi eksikliği nedeniyle aile katılım çalışmalarına karşı ilgisiz tutuma sahip olduklarını, belirtmişlerdir. Görüşme yapılan okul öncesi öğretmenlerinin anne-babanın eğitim düzeyi, ekonomik ve sosyokültürel durumlarının aile katılımı çalışmalarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerine aşağıdaki örnek verilebilir:

“Zaman en büyük problem olarak karşısına çıkar öğretmenim... Ebeveynlerin yoğun iş tempoları katılım planlamasını zorlaştırır. Çocuk gelişimi bilgilendirilmesi amaçlı toplantılara genelde katılım olur ancak çocukla birlikte aktivite için düzenlenen etkinlikler ebeveynlerce gereksiz zaman harcama olarak görülüyor.”

Aile katılım çalışmalarına yoğun iş temposuna sahip olan ailelerin eğitim sürecinde yer almayı gereksiz görmekle birlikte, aynı zamanda aile katılım çalışması denince anne-babaların bunu “öğretmen yine bir şey istiyor” gibi bir algıya sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu algı sebebiyle anne-babaları aile katılım çalışmalarına dâhil etmede güçlük yaşadıklarını, özellikle de babaların sürece dâhil olma noktasında isteksiz oldukları açığa çıkmıştır. Bu duruma öğretmenlerin aşağıda verilen görüşleri örnek olarak verilebilir:

“Özellikle veliye yapılacak etkinliği ve çocuklara katkılarını anlatmakta güçlük çekiyorum. Velilerin gözünde “öğretmen yine bir şey istiyor” oluyorsunuz. Özellikle babalar kesinlikle katılmıyorlar. Yapılacak etkinliklerde okula gelmelerinde zorluk oluyor.”

“...genellikle babalar aile katılımını daha çok annenin işi olarak görüyorlar. Babaların okuldaki etkinliklere katılmaktan sıkıldıklarını ya da zaman problemi yaşadıklarını söylüyorlar...”

Öğretmenlerin görüşleri değerlendirildiğinde babaların aile katılım çalışmaları konusunda sorumluluk almadıkları, okul ile ilgili işler olmak üzere aile katılım çalışmalarını daha çok annenin işi olarak gördükleri, aile katılım çalışmalarına katılan babaların süreci sıkıcı bulduklarını belirtmişlerdir. Bu noktada özellikle aile katılım sürecinin anne ile yürütülmüş olmasının aile katılımı çalışmaları için önemli bir engel olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte ailelerin öğrenim düzeyi ve sosyoekonomik durumlarından kaynaklanan problemlerin aile katılımı çalışmaları üzerinde etkili olduğu okul öncesi öğretmenleri tarafından ifade edilmiştir.

“...eğitim durumu kötü olan ya da sosyoekonomik durumu zayıf olan veliler katılmıyorlar. Bu durumda çocuklar olumsuz etkileniyor...”

“Ailelerin eğitim seviyeleri çok önemli. Eğitim seviyesi düştükçe katılım azalıyor maalesef.”

“Öncelikle veliye aile katılım çalışmasının ne olduğunu anlatmakta zorlanabiliyoruz. Çünkü bazı aileler çok bilinçsiz ve umursamaz olabiliyorlar. Aile katılım çalışmasını angarya olarak görüyorlar...”

Eğitim düzeyi düşük ailelerin aile katılım çalışmalarına katılmadıkları, aile katılım çalışmalarında eğitimin belirleyici olduğu bunun yanında sosyoekonomik dezavantaja eşlik eden bilinçsizliğin aile katılım çalışmalarını engellediği belirtilmektedir. Bununla birlikte aile katılım çalışmalarının önemsenmediği, anne-babaları aile katılım çalışmalarının önemli ve etkisinin olduğu noktasında ikna edemediklerini ya da zorlandıklarını belirtmektedirler.

Aşağıda örnek olarak verilen öğretmenin görüşleri ile de açığa çıkan anne-babaların aile katılım çalışmalarında öğretmene müdahale etmeleri, aile katılım çalışmalarının önemsenmemesinin etkili aile katılım çalışmalarını yürütmeyi engellediği okul öncesi öğretmenleri tarafından belirtilmektedir. Okul öncesi öğretmenleri aile katılım çalışmalarına katılımın anne-babaların okula ve eğitime ilişkin tutumları ile de ilişki olduğunu, okula-eğitime karşı ilgili ya da ilgisiz olmanın aile katılım çalışmalarını etkilediğini belirtmektedirler.

“Aile katılım etkinliklerinde öğretmenin zorlandığı bölüm ailenin öğretmene müdahale ettiği bölümdür. Aile katılımında aile öğretmene müdahale etmemelidir. Ayrıca çocuklarına yeterince ilgi göstermeyen aileler olabilir. Bu nedenle düzenlediğimiz bazı etkinliklerde katılım azalıyor ve verimsizleşiyor. Aslında bu durum aile tutumları ile doğru orantılı. İlgi düzeyi yüksek ailelerin çocuklarıyla ilgilenme ve eğitime katılma seviyesi de haliyle artıyor.”

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını engelleyen faktörlere ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde ailelerin katılım çalışmalarına zaman ayıramama, eğitim ve sosyoekonomik durum, aile katılım çalışmalarına karşı tutum, aile katılım çalışmalarına ilişkin klasik önyargı, benimsememe, ilgisizlik gibi durumların engelleyici faktör olarak ifade edildiği görülmektedir.

Aile Katılımı Çalışmalarına Yönelik Geliştirilen Uygulamalar ve Stratejiler

Okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmelerin analizi sonucunda belirlenen “aile katılım çalışmalarına yönelik geliştirilen uygulamalar ve stratejiler” teması doğrultusunda aile katılım çalışmalarına anne-babaların katılımını arttırmak için öğretmenler tarafından gerçekleştirilen uygulamalar, geliştirilen çözümler ve stratejilere olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerinin anne-babaları destekleyen, çocuklarının gelişimi ve eğitimi konusunda yol gösteren ve rehberlik sağlayan sistematik bir eğitim yaklaşımı sergilemeye çalıştıklarını bildirmişlerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin anne-babaları aile katılım çalışmalarına dahil etmek için rehberliğin önemli olduğuna vurgu yaptıkları bununla birlikte güven inşa etmeye yönelik stratejiler geliştirdikleri öğretmenin aşağıda örnek olarak verilen görüşü ile de desteklenmiştir.

“Öncelikle aile için çalışma ortamı oluşturulur. Aileye yardım edebilmek adına rehberlik edilir. Karşılıklı samimi ve saygılı olmak, doğru ve etkili iletişim de kullanılan stratejiler arasında yer alıyor.”

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına katılımı arttırmak için kurallar belirlemeye çalıştıkları, aile katılım çalışmalarını planlı bir şekilde uygulamaya yönelik stratejiler geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu şekilde aile katılım çalışmalarına hazırlıkların yapılmasının aile katılım çalışmalarına katılımı arttırdığını vurgulamışlardır. Okul öncesi öğretmenlerin bu vurguları aşağıda örnek verilen öğretmen ifadeleri ile de desteklenmiştir.

“Ben okulda aile katılım toplantılarının günü, saati, konusu ve kurallarını aile ile belirlemeye çalışıyorum. Bu durumda aile katılım etkinlikleri önceden planlarsa gerekli hazırlıklar da yapılarak ailenin etkin katılımı sağlanabilir.”

“Özellikle tutarsızlık olmaması adına herkesi zorunlu tutuyorum. Sonrasında isteksiz ve güvensiz olan veliler için çalışmanın amacından ve uygulanma şeklinden bahsediyorum. Birkaç örnekle destekleyerek velileri rahatlatıyorum ve uygulama sırasında yol gösterici oluyorum.”

Yukarıda örnek olarak verilen öğretmenin görüşlerinde de açığa çıkan, özellikle aile katılım çalışmalarına karşı isteksiz olan anne-babalara yönelik okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmaları hakkında bilgilendirme yaptıkları, aile katılım çalışmalarının amaçlarından, öneminden ve etkisinden bahsettikleri belirlenmiştir. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik ederek anne-babaları aile katılım çalışmalarına hazırladıkları ifade edilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik özellikle sınıf içi etkinliklere yer verdikleri, anne-babaların yeterliliklerine göre uygulamaları gerçekleştirdikleri ifade edilmiştir. Anne-babaların yeterliliklerine ve tercihlerine göre gerçekleştirilen sınıf içi aile katılım çalışmalarına anne-babaların daha etkin katılım gösterdikleri, sürecin planlanmasında katılımcı olmalarının anne-babaları motive ettiği belirtilmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerine aşağıdaki örnek verilebilir:

“Velilerin potansiyellerine göre öncesinde kendim belli konular belirleyip velilere seçtiriyorum. Daha sonra belirlenen tarihlerde veli gelip uygulama yapıyor. Kitap okuma, bitki dikme, hayvan tanıtma, müzik aleti tanıtma, kumbara ya da buna benzer etkinlik yaptırma gibi...”

Okul öncesi öğretmenlerinin “aile katılımı çalışmalarına yönelik geliştirilen uygulamalar ve stratejiler” temasında aile katılım çalışmalarına katılımı arttırmak, anne-babaları sürece aktif bir şekilde dahil etmek için bazı uygulamalar yaptıkları görülmüştür. Bununla birlikte okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını etkin bir şekilde gerçekleştirebilmek için kendilerince bazı stratejiler geliştirdikleri görülmüştür.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı konusuna duyarlı oldukları, aile katılım çalışmalarının çocukların gelişimsel ve akademik yeterlilikleri üzerinde etkisine ilişkin farkındalıklarının da yüksek olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, ailelerin eğitim sürecinde etkin katılımlarının sürekliliğinin sağlanması için, ailelerin okulda yapılanlar hakkında sürekli olarak bilgilendirilmelerinin gerekliliği de okul öncesi öğretmenleri tarafından vurgulanmıştır. Ayrıca okul öncesi öğretmenleri etkili aile katılımı çalışmaları gerçekleştirebilmek için anne babaları gezi ve gözlem çalışmalarına dahil etme, ev ziyaretleri gerçekleştirme, konferans, toplantılar, görüşmeler gibi etkinlikler ile anne babaların aile katılım çalışmalarına katılımlarını arttırmada etkili çalışmalar olduğunu belirtmişlerdir. Whyte ve Karabon (2016) yaptıkları araştırmada aile katılım çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin geleneksel rolleri yerine güncel ve modern rollerinin desteklenmesi sonucu okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarında belirleyici rol üstlendikleri, anne-babalar ile birlikte aile katılım çalışmalarını daha etkili planladıkları görülmüştür. Yapılan araştırmalar (Bayraktar vd., 2016; Güleç ve Genç, 2010; Greenwood ve Hickman, 1991; Kang vd, 2017) okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını planlama ve uygulamada yeterliliklerinin olduğu, bu yeterlilikler çerçevesinde aile katılım çalışmalarının okul-çocuk-toplum üçgenine önemli katkılar sağladığına ilişkin tutum ve düşüncelerinin olduğunu belirtmişlerdir. Aile katılım çalışmalarının okul boyutunda anne-babaların okula ilişkin olumlu tutum geliştirdiklerini (Ihmeideh ve Oliemat, 2015; Koçyiğit, 2015; La Paro vd, 2003), çocuğun gelişimsel ve akademik

yaşantısını olumlu yönde desteklediğini (Kartal, 2007; Ma vd, 2016; Mazer ve Thompson, 2017; Nitecki, 2015), bununla birlikte toplumun en küçük birimi olan ailenin aile katılım çalışmalarına katılmasında toplumun dönüşümünün etkili olduğu okul öncesi öğretmenleri tarafından ifade edilmiştir (Ferrara, 2015; Stevens ve Patel, 2015; Temel ve Aksoy, 2000).

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını yürütmede birçok engel ile karşı kaşıya kaldıkları ifade edilmiştir. Anne-babaların aile katılım çalışmalarına zaman ayıramamalarının aile katılım çalışmalarını etkili bir şekilde yürütme önünde önemli bir engel olduğu vurgulanmıştır. Yapılan araştırmalar (Guryan, Hurst ve Kearney, 2008; Zick, Bryant ve Österbacka, 2001) anne-babaların yoğun çalışma koşullarının, anne-babanın aile katılım çalışmalarına katılımını engellediğini, sosyoekonomik dezavantaja sahip annelerin yoğun ev işleri, ailede doğrudan bakımı üstlenmeleri ve aile katılım çalışmaları hakkında yeterli bilince sahip olmamalarından dolayı aile katılım çalışmalarına zaman ayıramadıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte anne-babaların eğitim düzeyinin ve sosyoekonomik durumunun düşük olmasının da aile katılım çalışmalarının yürütülmesinde bir engel olduğu belirtilmiştir. Anne-babaların okul öncesi eğitim kurumları ile etkileşimleri, öğretmenler ile iletişimlerinde anne-babaların eğitim düzeyi ve sosyoekonomik düzeylerinin belirleyici olduğu, özellikle düşük sosyoekonomik ve eğitim düzeyine sahip annelerin aile katılım çalışmalarına ya katılmadıkları ya da düzenli olarak aile katılım çalışmalarına dahil olmadıkları saptanmıştır (Hornby ve Blackwell, 2018; Hill ve Stafford, 1974; Murray vd., 2015; Waanders vd., 2007). Aile katılım çalışmalarına karşı tutum, aile katılım çalışmalarına ilişkin klasik önyargı, benimsememe, ilgisizlik gibi durumların engelleyici faktör olarak ifade edildiği görülmektedir. Yapılan araştırmalar (Borg ve Mayo, 2001; Grolnick ve Slowiaczek, 1994; Kim, 2009; Sheldon, 2002) anne-babaların aile katılım çalışmalarına karşı olumsuz tutumlarının aile katılım çalışmalarının uygulanmasında önemli bir engel olduğu, anne-babaların gönüllü değil, zorunlu katılımcı olmalarının aile katılım çalışmalarını engellediğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte anne-babaların aile katılım çalışmalarına yönelik inançlarının ayrıca aile katılım çalışmalarının yürütülmesinde belirleyici olduğu (Hornby ve Lafaele, 2011) okul öncesi öğretmenlerinin anne-babalara yönelik tutumlarının da aile katılım çalışmalarının etkili bir şekilde yürütülmesinde önemli olduğu belirtilmiştir (Bæck, 2010). Bununla birlikte Koçyiğit (2015) tarafından yapılan araştırmada da anne-babaların ilgisizliği, isteksizliği, zaman ayıramama gibi nedenlerle aile katılım çalışmalarının engellendiğini belirleyen benzer sonuçları olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımının gerekliliğine olan farkındalıkları, onların aile katılım çalışmalarına anne-babaları dâhil etmek için stratejiler ve uygulamalar geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Okul öncesi eğitimde anne-babaları sürece aktif bir şekilde dâhil etmek için aile katılım çalışmalarına katılıma zorunlu tutma gibi uygulamalar yaptıkları görülmüştür. Bununla birlikte okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını etkin bir şekilde gerçekleştirebilmek için kendilerince sınıf içi etkinliklere yer verme ve aileler ile ortak planlama gibi stratejiler geliştirdikleri görülmüştür. Knopf ve Swick (2008) yaptıkları araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin okul merkezli aile katılım çalışmaları yerine, ailenin merkezde olduğu stratejiler geliştirerek geliştirdikleri aile katılım çalışmalarına odaklandıkları ve anne-babaları aile katılım çalışmalarına daha etkin dâhil ettikleri görülmüştür. Buna karşın özellikle aile katılım çalışmalarında anne-babaların planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine dahil olmalarının okul öncesi öğretmenlerini anne-babayı sürece daha etkin katan stratejilere yönlendirdikleri, bu stratejilerin ise çocuk merkezli stratejiler olduğu saptanmıştır (İhmeideh ve Oliemat, 2015). Bununla birlikte yapılan araştırmalar (Bæck, 2010; Kurtulmus, 2016; Murray vd., 2015; Souto-Manning ve Swick, 2006) sınıf içi etkinliklere anne-babaları dahil etme ev ziyaretleri etkinliklerini düzenleme ve anne-baba ile olumlu etkileşimi üst düzeyde tutma gibi stratejilerin aile katılım çalışmalarının etkili bir şekilde yürütülmesinde önemli rol oynadığı vurgulanmıştır.

Sonuç olarak okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik farkındalıklarının olduğu, aile katılım çalışmaları ile çocuğun yüksek yararının gözetildiği ve çocuğun gelişimsel ve akademik başarısı üzerinde etkisine yönelik inançlarının olduğu görülmüştür. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını gerçekleştirirken aile kaynaklı güçlüklerle karşılaştıkları anne-babaların bazı tutumlarının aile katılım çalışmalarında engelleyici rollerinin olduğunu vurgulamışlardır. Ancak bu engelleri aşmak için okul öncesi öğretmenlerinin etkili olduğuna inandıkları uygulamalar gerçekleştirdikleri ve buna paralel olarak kendilerince stratejiler geliştirdikleri de belirlenmiştir.

Öneriler

Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarına ilişkin öğretmen görüşlerini incelemeyi amaçlayan mevcut araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara, öğretmenlere, politika üreten ve uygulayanlara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Mevcut araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile tasarlanmış ve sadece yarı yapılandırılmış görüşmeler ile veri toplanmıştır. Söz konusu konunun derinlemesine incelenmesi için araştırmacılara nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması ve durum çalışması desenleri ile araştırma tasarımları önerilmektedir.

Okul öncesi eğitimde aile ile çalışmaya başlayan okul öncesi öğretmenlerinin öğretim dönemi başlarında aile katılım çalışmalarını bireysel ve grup odaklı yürütmeleri; ailelerin ihtiyaçlarını, demografik özelliklerini, aileye ulaşmada hangi kaynak ve yolları kullanabileceğine ilişkin çalışma yürütmeleri önerilir. Bu çalışmalar sonrasında özellikle çocuğun yüksek yararını gözeten aileye doğrudan etki edebilecek uygulamaları gerçekleştirmeleri önerilmektedir.

Aile katılım çalışmalarına yönelik okul öncesi öğretmenlerin farkındalıklarının olması aile katılım çalışmalarını etkili bir şekilde yürütmek için bir fırsattır. Bu bağlamda özellikle politika üretenlerin ve uygulayanların bu fırsatı uygulamaya dönüştürmesi, sürdürülebilir kılması için de yerelden merkeze doğru uygulama ve izleme komisyonlarının kurulması önerilmektedir.

Aile katılım çalışmalarını yürüten okul öncesi öğretmenlerinin karşılaştıkları engellere yönelik ifade edilen aileden kaynaklı engellere yönelik aile ekosistemi ve sosyolojisinin öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri kapsamında öğretmenlere hizmet öncesi eğitiminde zorunlu ve uygulamalı olarak verilmesi önerilmektedir. Bu bağlamda öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinde aile katılım çalışmaları ile ilgili derslerin çeşitliliğinin artırılması ve özellikle uygulama temelli sunulması önerilmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin hali hazırda yürüttükleri aile katılım çalışmaları için geliştirdikleri uygulamalar ve kullandıkları stratejilerin kayıt altına alınması ve model olması için öğretmenden-öğretmene ve öğretmenden-öğretmen adayına yönelik deneyim paylaşım platformlarının oluşturulması önerilmektedir.

Kaynaklar / References

- Bæck, U. D. K. (2010). 'We are the professionals': A study of teachers' views on parental involvement in school. *British Journal of Sociology of Education, 31*(3), 323-335.
- Bayraktar, V., Güven, G., & Temel, Z. F. (2016). Okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 24*(2), 755-770.
- Berger, E. H. (1991). Parent involvement: yesterday and today. *The Elementary School Journal, 91*(3), 209-219.
- Borg, C., & Mayo, P. (2001). From 'Adjuncts' to 'Subjects': Parental involvement in a working-class community. *British Journal of Sociology of Education, 22*(2), 245-266.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist, 32*(7), 513-531.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental psychology, 22*(6), 723-742.
- Coleman, J. S. (1987). Families and schools. *Educational Researcher, 16*(6), 32-38.
- Cömert, D., & Güleç, H. (2004). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: öğretmen-aile-çocuk ve kurum. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(1), 131-145.
- Çakmak, Ö. Ç. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(20), 1-18.
- Çalık, C. (2007). Okul çevre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: kavramsal bir çözümleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27*(3), 123-139.
- Epstein, J. L. (2018). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. 2nd Edition. Newyork: Routledge.
- Ersay, E., (2010). Aile eğitim programlarının planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi, Z.Fulya Temel (Ed.) *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* içinde (s.274-325) Ankara: Anı Yayıncılık
- Ferrara, M. M. (2015). Parent involvement facilitators: Unlocking social capital wealth. *School Community Journal, 25*(1), 29-51.
- Greenwood, G. E., & Hickman, C. W. (1991). Research and practice in parent involvement: Implications for teacher education. *The Elementary School Journal, 91*(3), 279-288.
- Grolnick, W. S., & Slowiaczek, M. L. (1994). Parents' involvement in children's schooling: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child Development, 65*(1), 237-252.
- Guryan, J., Hurst, E., & Kearney, M. (2008). Parental education and parental time with children. *Journal of Economic perspectives, 22*(3), 23-46.
- Güleç, H. Ç., & Genç, S. Z. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki okul aile işbirliği hakkında öğretmenler ve ailelerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim, 35*(155), 158-171.
- Güler, Ç. Y. (2014). Okul aile işbirliği: Öğretmen adaylarını ailelerle çalışmaya yeterince hazırlayabiliyor muyuz?. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12*(4), 72-90.
- Hill, C. R., & Stafford, F. P. (1974). Allocation of time to preschool children and educational opportunity. *Journal of Human Resources, 9*(3) 323-341.
- Hornby, G., & Blackwell, I. (2018). Barriers to parental involvement in education: an update. *Educational Review, 70*(1), 109-119.

- Hornby, G., & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review, 63*(1), 37-52.
- Ihmeideh, F., & Oliemat, E. (2015). The effectiveness of family involvement in early childhood programmes: perceptions of kindergarten principals and teachers. *Early Child Development and Care, 185*(2), 181-197.
- Kağıtçıbaşı, Ç., Bekman, S., & Sunar, D. (1993). *Başarı ailede başlar: Çok amaçlı bir eğitim modeli*. İstanbul: YA-PA
- Kang, J., Horn, E. M., & Palmer, S. (2017). Influences of family involvement in kindergarten transition activities on children's early school adjustment. *Early Childhood Education Journal, 45*(6), 789-800.
- Kartal, H. (2007). Erken çocukluk eğitimi programlarından anne-çocuk eğitim programı'nın altı yaş grubundaki çocukların bilişsel gelişimlerine etkisi. *İlköğretim Online, 6*(2), 234-248.
- Kim, Y. (2009). Minority parental involvement and school barriers: Moving the focus away from deficiencies of parents. *Educational Research Review, 4*(2), 80-102.
- Knopf, H. T., & Swick, K. J. (2008). Using our understanding of families to strengthen family involvement. *Early Childhood Education Journal, 35*(5), 419-427.
- Kocabaş, E. Ö. (2006). Eğitim sürecinde aile katılımı: Dünyada ve Türkiye'deki çalışmalar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(26), 143-153.
- Koçyiğit, S. (2015). Family involvement in preschool education: Rationale, problems and solutions for the participants. *Educational Sciences: Theory and Practice, 15*(1), 141-157.
- Kurtulmuş, Z. (2016). Analyzing parental involvement dimensions in early childhood education. *Educational Research and Reviews, 11*(12), 1149-1153.
- La Paro, K. M., Kraft-Sayre, M., & Pianta, R. C. (2003). Preschool to kindergarten transition activities: Involvement and satisfaction of families and teachers. *Journal of Research in Childhood Education, 17*(2), 147-158.
- Ma, X., Shen, J., Krenn, H. Y., Hu, S., & Yuan, J. (2016). A meta-analysis of the relationship between learning outcomes and parental involvement during early childhood education and early elementary education. *Educational Psychology Review, 28*(4), 771-801.
- Maxwell, J. (1996). *Qualitative research design*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mazer, J. P., & Thompson, B. (2017). The validity of the parental academic support scale: associations among relational and family involvement outcomes. *International Journal of Quantitative Research in Education, 4*(1-2), 120-132.
- McIntyre, L. L., Eckert, T. L., Fiese, B. H., DiGennaro, F. D., & Wildenger, L. K. (2007). Transition to kindergarten: Family experiences and involvement. *Early Childhood Education Journal, 35*(1), 83-88.
- McWayne, C. M., Melzi, G., Limlingan, M. C., & Schick, A. (2016). Ecocultural patterns of family engagement among low-income Latino families of preschool children. *Developmental psychology, 52*(7), 1088- 1102.
- McWayne, C., Hampton, V., Fantuzzo, J., Cohen, H. L., & Sekino, Y. (2004). A multivariate examination of parent involvement and the social and academic competencies of urban kindergarten children. *Psychology in the Schools, 41*(3), 363-377.
- Monti, J. D., Pomerantz, E. M., & Roisman, G. I. (2014). Can parents' involvement in children's education offset the effects of early insensitivity on academic functioning? *Journal of Educational Psychology, 106*(3), 859.

- Murray, E., McFarland-Piazza, L., & Harrison, L. J. (2015). Changing patterns of parent–teacher communication and parent involvement from preschool to school. *Early Child Development and Care, 185*(7), 1031-1052.
- NAEYC [National Association for the Education of Young Children] (2005). *Code of ethical conduct and statement of commitment*. Washington, DC: Author.
- Nitecki, E. (2015). Integrated school-family partnerships in preschool: Building quality involvement through multidimensional relationships. *School Community Journal, 25*(2), 195-219.
- O'Donnell, J., & Kirkner, S. L. (2014). The impact of a collaborative family involvement program on latino families and children's educational performance. *School Community Journal, 24*(1), 211-234.
- OECD [Organisation for Economic Co-operation and Development]. (2017). *Starting strong 2017: Key OECD indicators on early childhood education and care*. Paris: OECD Publishing.
- Polat Yaman, R., & Saçkes, M. (2017). Anne-babalar okul öncesi eğitim kurumu yöneticilerinden ne bekliyor? Anne-baba ve yönetici beklentilerinin karşılaştırılması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 1*(1), 94-103.
- Resmi Gazete (2014). *Millî eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği*. 26.07.2014 Tarih, 29072 Sayı. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726-4.htm>
- Seidman, I. (1998). *Interviewing as qualitative research: A Guide for researchers in education and the social sciences*. Newyork: Teachers college press.
- Sheldon, S. B. (2002). Parents' social networks and beliefs as predictors of parent involvement. *The Elementary School Journal, 102*(4), 301-316.
- Souto-Manning, M., & Swick, K. J. (2006). Teachers' beliefs about parent and family involvement: Rethinking our family involvement paradigm. *Early Childhood Education Journal, 34*(2), 187-193.
- Spiegel-McGill, P., Reed, D. J., Konig, C. S., & McGowan, P. A. (1990). Parent education: Easing the transition to preschool. *Topics in Early Childhood Special Education, 9*(4), 66-77.
- Stevens, S., & Patel, N. (2015). Viewing generativity and social capital as underlying factors of parent involvement. *School Community Journal, 25*(1), 157-174.
- Strauss, A., & Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. USA: Sage.
- Şahin, F. T., & Kalburan, F. N. C. (2009). Aile eğitim programları ve etkililiği: Dünyada neler uygulanıyor? *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25*(25), 1-12.
- Tárraga García, V., García Fernández, B., & Ruiz-Gallardo, J. R. (2018). Home-based family involvement and academic achievement: a case study in primary education. *Educational Studies, 44*(3), 361-375.
- Temel, Z. F. & Aksoy, A.B. (2000). Home-based mother training program for 0-3 years of Age and its effects on home environment. *Psychologie and Education, 25* (2), 51-58.
- Temel, Z. F., Aksoy, A.B., & Kurutulmuş, Z. (2010). Erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları. Z.Fulya Temel (Ed.) *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* içinde (s.327-361) Ankara: Anı Yayıncılık
- Waanders, C., Mendez, J. L., & Downer, J. T. (2007). Parent characteristics, economic stress and neighborhood context as predictors of parent involvement in preschool children's education. *Journal of School Psychology, 45*(6), 619-636.
- Whyte, K. L., & Karabon, A. (2016). Transforming teacher–family relationships: Shifting roles and perceptions of home visits through the funds of knowledge approach. *Early Years, 36*(2), 207-221.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, C., & Durmuşoğlu, M. C. (2018). The family involvement in different early childhood curricula and approaches in the world. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 8(1), 23-38.

Zick, C. D., Bryant, W. K., & Österbacka, E. (2001). Mothers' employment, parental involvement, and the implications for intermediate child outcomes. *Social Science Research*, 30(1), 25-49.

Yazarlar

İletişim

Dr. Mehmet Toran, İstanbul Kültür Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilimdalında öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarını yürütmektedir. Lisans ve yüksek lisans derecesini okul öncesi eğitimi alanında, doktora derecesini ise çocuk gelişimi ve eğitimi alanında aldı. Okul öncesi eğitimde alternatif modeller, erken çocukluk eğitimde sürdürülebilir kalkınma, dezavantajlı çocukların eğitimi, eleştirel pedagoji, okul öncesi eğitim programları, çocukluk çalışmaları ve ebeveyn kabul-red alanlarında çalışmaktadır.

Dr. Mehmet Toran, İstanbul Kültür Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü,

e-mail: m.toran@iku.edu.tr

Zeliha Özgen, İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilimdalında lisansüstü eğitimine devam etmektedir.

Zeliha Özgen, İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilimdalı,

e-mail: zelihaozgen@hotmail.com

Summary

Purpose. In addition to the research on the importance of family involvement and the effects on the child's academic success, it is also important to determine the role of the teacher in family involvement, from the perspectives on family participation, problems were encountered in the family involvement process and strategies and solution proposals for family involvement. It is aimed to investigate the perception of preschool teachers about family involvement activities, the effects of family involvement activities on children, the determination of what happens during the implementation process of family involvement activities and the opinions about family involvement in the research designed according to the above mentioned importance. In line with these goals, the present research aims to examine the opinions of teachers about family involvement applied in preschool education institutions.

Method. This research was carried out using the phenomenological design pattern of qualitative research design. As a subtype of qualitative research, the focus is on phenomena that are not aware of the pattern but do not have an in-depth and detailed understanding. Snowboard sampling method was used when the study group of the study was determined. The study group of the researchers constituted 19 pre - school teachers working in state and private kindergartens affiliated to MEB in the province of Istanbul in 2017 - 2018 academic year. When the professional experience of preschool teachers constituting the working group was examined, it was determined that they have professional experience from 1 year to 18 years, they work both in small and large settlements and they apply family involvement at least once in these fields. Semi-structured interview form was used as data collection tool in the research. While the semi-structured interview form was being prepared in this research, care was taken to formulate the questions to be covered by considering the purpose of the research. In the preparation of the interview questions developed by the researchers; easy understanding of the questions, multidimensional, short answerer, or not being guiding. In this study, the researcher analysed the content obtained through interviews and interpreted the findings. Before the coding phase, the researchers read all the data line by line and generated the codes from the words and vocabulary that are important in the purpose of the research. Codes are categorized by focusing on the interrelationships of the codes. The subcategories emerged after this phase were sub-themes, with a sense of consistency in mind - to form a meaningful whole. After the sub-themes were formed, they were rearranged within themselves, the themes were created and associated with the purpose of the research. In the study, more than one strategies were used to ensure validity and reliability. Strategies were used in the study, such as being engaged for a long time with each teacher after two appearances, collecting in depth, receiving feedback from the participants, using the participants' expressions unchanged, controlling notes and voice recordings.

Results. After analysing the content of the research with content analysis, three themes emerged, namely, awareness of family involvement in the direction of the researcher, factors preventing family involvement, and applications and strategies developed for family involvement. When the theme of "awareness on family involvement activities" obtained from the research's data analysis was examined, all of the teachers stated that they considered family involvement in preschool education necessary and that the child's school education should be supported in the home environment. They pointed out that parents with intensive job placement usually do not take part in family involvement in the context of the "factors that impede family involvement work" as a result of the analysis of preschool teachers' opinions, indicating that parents have an indifferent hold on family involvement due to lack of knowledge about the educational process. It has been determined that the practices, developed solutions and strategies implemented by the teachers in order to increase the participation of the parents to the family involvement in the direction of the "applications and strategies developed for

family involvement " was determined as an analysis of interviews with preschool teachers. In this context, preschool teachers have reported that they are trying to demonstrate a systematic approach to education that supports and promotes parents' support for their children's development and education.

Conclusion. As a result, it has been observed that preschool teachers have awareness about family involvement, that family involvement and high developmental benefit of children are taken into consideration. And that they have an influence on the developmental and academic success of every child in question. They also stressed that some of the parents' attitudes, which they faced with family-related difficulties when preschool teachers were conducting family involvement, were obstructive roles in family involvement activities. However, in order to overcome these obstacles, preschool teachers have also implemented practices they believe to be effective and have developed strategies in line with them.

Suggestions. In the light of the results obtained from the present research aiming to examine the opinions of teachers about family participation studies, it is suggested that (1) researchers design their research as based on the designs of action research and case study patterns from qualitative research methods; (2) in planning the family participation studies, pre-school teachers develop strategies to directly reach the family and the child at the beginning of the academic year; (3) the application and monitoring commissions be established from the local toward the center so that the policy makers for the pre-school teachers' awareness of the family participation studies and the implementers of these policies can put them into practice and make them sustainable; (4) family ecosystem and sociology of family-related barriers be given to teachers in compulsory and practical pre-service training as part of their professional qualifications; and, finally, (5) experience sharing platforms be created for teacher-teacher and teacher-teacher candidate in order to register and model the practices and strategies used for family participation studies.